

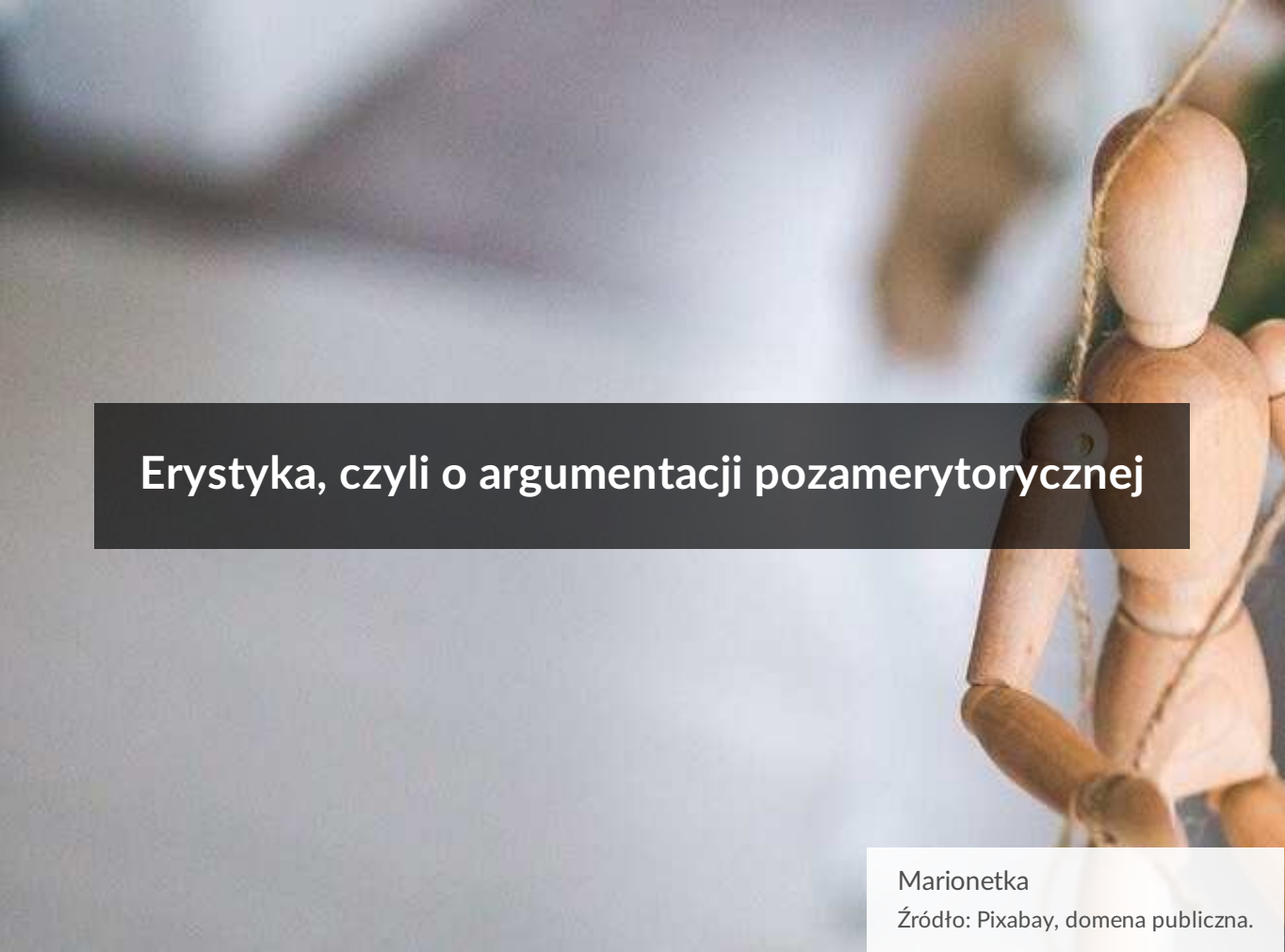

Erystyka, czyli o argumentacji pozamerytorycznej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Renata Przybylska, *O języku polskim*, Kraków 2002, s. 406.
- Źródło: George Orwell, *Folwark zwierzęcy*, tłum. B. Zborski, Warszawa 1996, s. 48–52.
- Źródło: Artur Schopenhauer, *Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów*, tłum. Jan Lorenowicz, Kraków 2010, s. 10–11.

Erystyka, czyli o argumentacji pozamerytorycznej

Marionetka

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W dobie internetu, agresywnej reklamy i postprawdy człowiek współczesny nieustannie jest zmuszany do weryfikacji komunikatów, które do niego docierają. Poszerzanie wiedzy językoznawczej i zwiększenie świadomości językowej pomaga bronić się przed manipulacją językową.

Twoje cele

- Zidentyfikujesz i nazwiesz chwytów erystycznych w tekstach.
- Zredagujesz fragment przemówienia, w którym wykorzystasz chwytów erystycznych.
- Zilustrujesz różne chwytów erystycznych przykładami z własnych doświadczeń językowych.
- Dostrzeżesz użycie chwytów erystycznych w *Folwarku zwierzęcym*.

Przeczytaj

Erystyka – sztuka niemerytorycznej dyskusji

Erystyka to sztuka prowadzenia sporów w celu obalenia argumentów przeciwnika i przekonania do swoich. Chwyty erystyczne nie są merytoryczne, ponieważ nie zgodność z faktami jest ich istotą, lecz zręczna [manipulacja](#) słowna:

((Renata Przybylska

O języku polskim

Chwyty erystyczne to wypowiedź zastępująca argument. Przymiotnik *erystyczny* pochodzi od terminu *erystyka* (gr. *eris* – spór), oznaczającego sztukę prowadzenia sporów i przekonywania, w której obie strony dążą do zwycięstwa za wszelką cenę, bez względu na to, po czyjej stronie jest rzeczywiście racja i prawda.

Perswazja ma na celu dążenie do prawdy, erystyka jest tego celu pozbawiona i dlatego etycznie szkodliwa.

Źródło: Renata Przybylska, *O języku polskim*, Kraków 2002, s. 406.

Twórca teorii erystyki Artur Schopenhauer wiedział doskonale, że ta dążność do wygrywania sporów należy do natury ludzkiej:

((Artur Schopenhauer

Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów

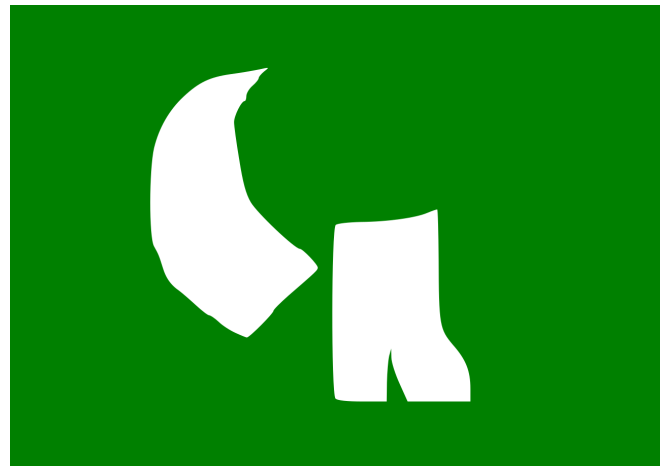
Gdyby w naturze ludzkiej nie było złego, gdybyśmy byli zupełnie uczciwi przy każdej wymianie zdań, wówczas staralibyśmy się dotrzeć jedynie do prawdy, nie dbając o to, czy racja okaże się po stronie poglądu, wygłoszonego początkowo przez nas samych, czy też przez naszego przeciwnika. Ten ostatni wzgląd byłby dla nas zupełnie obojętnym, albo przynajmniej nie nadawalibyśmy mu pierwszorzędnego znaczenia. Dziś zaś, przeciwnie, jest to rzecz najważniejsza. Duma nasza wrodzona szczególnie jest drażliwą we wszystkim, co się tyczy sił intelektualnych, i nie chce się zgodzić,

aby to, cośmy twierdzili początkowo było mylnem, to zaś, co twierdził przeciwnik prawdziwym. Mając to na uwadze, należałoby każdemu wypowiadać tylko prawdziwe sądy, a dlatego najpierw myśleć a potem mówić.

Źródło: Artur Schopenhauer, *Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów*, tłum. Jan Lorenowicz, Kraków 2010, s. 10–11.

Erystyka jako językowy obraz świata przedstawionego w literaturze

Pisarze wykorzystywali chwyt erystyczny, by pokazać mechanizm działania manipulacji. Dobrze to widać w literaturze opisującej funkcjonowanie państwa totalitarnego. Jednym z takich twórców był George Orwell, który podjął temat totalitaryzmu w powieściach: *Rok 1984* (1949) oraz *Folwark zwierzęcy* (1945).

Flaga folwarku zwierzęcego

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

George Orwell, mural

Źródło: michael ely, dostępny w internecie: geograph.org.uk, licencja: CC BY-SA 2.0.

George Orwell

“ **Folwark zwierzęcy**

Napoleon, mając psy za sobą, wstąpił teraz na to samo podwyższenie, na którym spoczywał niegdyś Major, gdy wygłaszał pamiętną mowę. Oświadczył zebranym, że odtąd nie będzie już wieców w niedzielne poranki. Są zbędne, ogłosił, a ponadto zwierzęta tracą czas na darmo. W przyszłości wszelkie zagadnienia związane z pracą na [folwarku](#) będzie rozstrzygać specjalny komitet świń pod jego osobistym przewodnictwem. Członkowie takiego komitetu spotkają się na osobności, a potem zawiadomią folwark o podjętych decyzjach. Zwierzęta będą się zbierać w każdą niedzielę rano, by oddać honory fladze, odśpiewać „Zwierzęta Anglii” oraz wysłuchać rozporządzeń dotyczących planu pracy na nadchodzący tydzień; jednak swobodne dyskusje zostaną skasowane.

Mimo wstrząsu, jakiego zwierzęta doznały po wygnaniu Snowballa, słowa Napoleona wywołały pewne zaskoczenie. Niektórzy z obecnych może by i protestowali, jednak brakowało im jakoś odpowiednich argumentów. Nawet Boxer poczuł się niewyraźnie. Stulił uszy, zaczął potrząsać grzywą i usiłował zebrać myśli, jednak mimo wysiłków nie zdołał powiedzieć ani słowa. Okazało się za to, że niektóre świny nie zapomniały języka w gębie. Cztery młode tuczniki siedzące w pierwszym rzędzie wydały przenikliwy kwik niezadowolenia; wszystkie zerwały się z miejsc i zaczęły jednocześnie mówić. Nagle psy otaczające Napoleona wydały głucho, ostrzegawcze warknięcie: protesty ustały jak nożem uciął, a wieprzki usiadły z powrotem. Wówczas odezwały się przeraźliwym beczeniem owce, wykrzykując: „Cztery nogi: dobrze, dwie nogi: źle”; trwało to blisko kwadrans i do reszty uniemożliwiło jakąkolwiek dalszą dyskusję. Po pewnym czasie wysłano do zwierząt Squealera, by wyjaśnił sens nowych zarządzeń.

– Towarzysze – zaczął – ufam, że każdy z was w pełni docenia poświęcenie, które wziął na barki towarzysz Napoleon podejmując ten dodatkowy obowiązek. Niech nikomu się nie wydaje, towarzysze, że pełnienie funkcji przywódcy jest przyjemnością! Wprost

przeciwnie: stanowisko to oznacza przyjęcie głębokiej i rozległej odpowiedzialności. Nikt nie jest gorętszym niż towarzysz Napoleon orędownikiem zasady, wedle której wszystkie zwierzęta są równe. Zapewniam, że byłby najszcześniejszą świnia pod słońcem, gdybyście mogli podejmować decyzje sami. Jednak niekiedy mogłaby zdarzyć się wam niewłaściwa decyzja, towarzysze – i co wtedy? Przypuśćmy na przykład, że postanowiliście poprzeć Snowballa i jego mrzonki o wiatrakach; Snowballa, który, jak obecnie wiadomo, okazał się niewiele lepszy od zwykłego kryminalisty.

– Ale walczył dzielnie w Bitwie pod Oborą – zauważył ktoś.
– Odwaga to jeszcze nie wszystko – odparł Squealer. – Daleko ważniejsze są lojalność i posłuszeństwo. Co zaś do Bitwy pod Oborą, jestem pewny, że nadejdzie dzień, w którym okaże się, iż jego dokonania zostały wyolbrzymione. Dyscyplina, towarzysze, żelazna dyscyplina! Oto hasło dnia. Jeden fałszywy krok, towarzysze, i wrogowie wsiądą nam na karki. Czy jesteście zupełnie przekonani, że nie chcecie powrotu Jonesa?

I znów na takie *dictum* nikt nie znalazł odpowiedzi. Oczywiście zwierzęta nie chciały powrotu Jonesa i jeśli niedzielne zebrania miałyby spowodować ów powrót, nie ulegało wątpliwości, iż należy je skasować. Boxer, który zdążył już wszystko przemyśleć, dał wyraz ogólnemu uczuciu, oświadczając: „Jeśli tak mówi towarzysz Napoleon, musi to być słuszne”. Odtąd maksymę: „będę pracować jeszcze więcej” uzupełnił inną: „Napoleon ma zawsze rację”.

Tymczasem pogoda zelżała i nadeszła pora wiosennych orek. Szopę, w której Snowball robił plany wiatraka, zamknięto na cztery spusty: wszyscy byli przekonani, że rysunki starto z podłogi. Każdego niedzielnego przedpołudnia o godzinie dziesiątej zwierzęta gromadziły się w wielkiej stodole, by wysłuchać rozkazów na nadchodzący tydzień. Odkopano w sadzie nagą już czaszkę Majora i umieszczono na pieńku u stóp masztu, obok fuzji. Po wciągnięciu flagi udające się do stodoły zwierzęta musiały przededefilować przed czaszką w skupieniu. W sali zebrania nie siedziały już wszystkie razem,

jak niegdyś. Napoleon, Squealer oraz pewien wieprz imieniem Minimus, obdarzony szczególnym talentem do układania pieśni i poematów, sadowili się na przedzie podwyższenia; całą trójkę otaczało półkolem dziewięć młodych psów, a pozostałe świny siedziały z tyłu. Reszta zwierząt zajmowała miejsca naprzeciw, wypełniając środek stodoły. Napoleon odczytywał rozkazy szorstkim, żołnierskim tonem i po odśpiewaniu „Zwierząt Anglii” wszyscy się rozchodzili.

Trzeciej niedzieli po wygnaniu Snowballa zwierzęta zostały nieco zaskoczone obwieszczeniem Napoleona, iż wiatrak będzie jednak budowany. Knur nie podał żadnych powodów zmiany decyzji; po prostu zapowiedział, że podjęcie tego dodatkowego zadania oznacza bardzo ciężką pracę, a nawet konieczność zmniejszenia racji żywnościowych. Wszystko zostało przygotowane aż do najdrobniejszego szczegółu. Specjalnie powołany komitet świń w pocie czoła opracowywał plany przez ostatnie trzy tygodnie. Obliczono, że postawienie wiatraka wraz z rozmaitymi ulepszeniami zajmie dwa lata.

Tego wieczoru Squealer tłumaczył w zaufaniu zwierzętom, że Napoleon nigdy właściwie nie był przeciwnikiem budowy wiatraka. Wprost przeciwnie, to właśnie on od samego początku popierał projekt, a plany, które Snowball rysował na podłodze wylęgami, zostały wykradzione z jego papierów. Wiatrak był faktycznie pomysłem Napoleona.

– Zgoda – zauważył ktoś – dlaczego więc tak mu się sprzeciwiał? W tym momencie Squealer zrobił bardzo chytrą minę.

– Był to – wyjaśniał – podstęp towarzysza Napoleona. On tylko udawał, że uważa projekt za mrzonkę; był to po prostu manewr, który miał doprowadzić do pozbycia się Snowballa, osobnika niebezpiecznego, a na dobitkę wywierającego fatalny wpływ na otoczenie. Ale teraz, gdy Snowballa już nie ma, można przystąpić do budowy, która będzie przebiegać bez zakłóceń. Jest to coś – wyjaśniał Squealer – co nazywa się taktyką. Taktyka, towarzysze, taktyka –

powtórzył kilkakrotnie, kiwając się, kręcąc ogonkiem i chichocząc wesoło. Wprawdzie zwierzęta nie były pewne, co oznacza to słowo, jednak Snowball mówił tak przekonywająco, a trzy psy, które dziwnym zbiegiem okoliczności znalazły się w pobliżu, warczały tak groźnie, że wyjaśnienie przyjęto bez dalszych pytań.

Źródło: George Orwell, *Folwark zwierzęcy*, tłum. B. Zborski, Warszawa 1996, s. 48–52.

Słownik

ad absurdum

(łac.) – aż do absurdu

fake news

(ang.) – nieprawdziwa, fałszywa informacja, rozpowszechniana np. mediach społecznościowych lub brukowej prasie, często niepotwierdzona, a jednak publikowana. Jej celem jest wzbudzić sensację, a czasem zniesławić kogoś, najczęściej osobę publiczną

manipulacja

(łac. *manipulus* – garść) – wykorzystywanie jakichś okoliczności, naginanie lub przeinaczanie faktów w celu udowodnienia swoich racji lub wpływania na cudze poglądy i zachowania

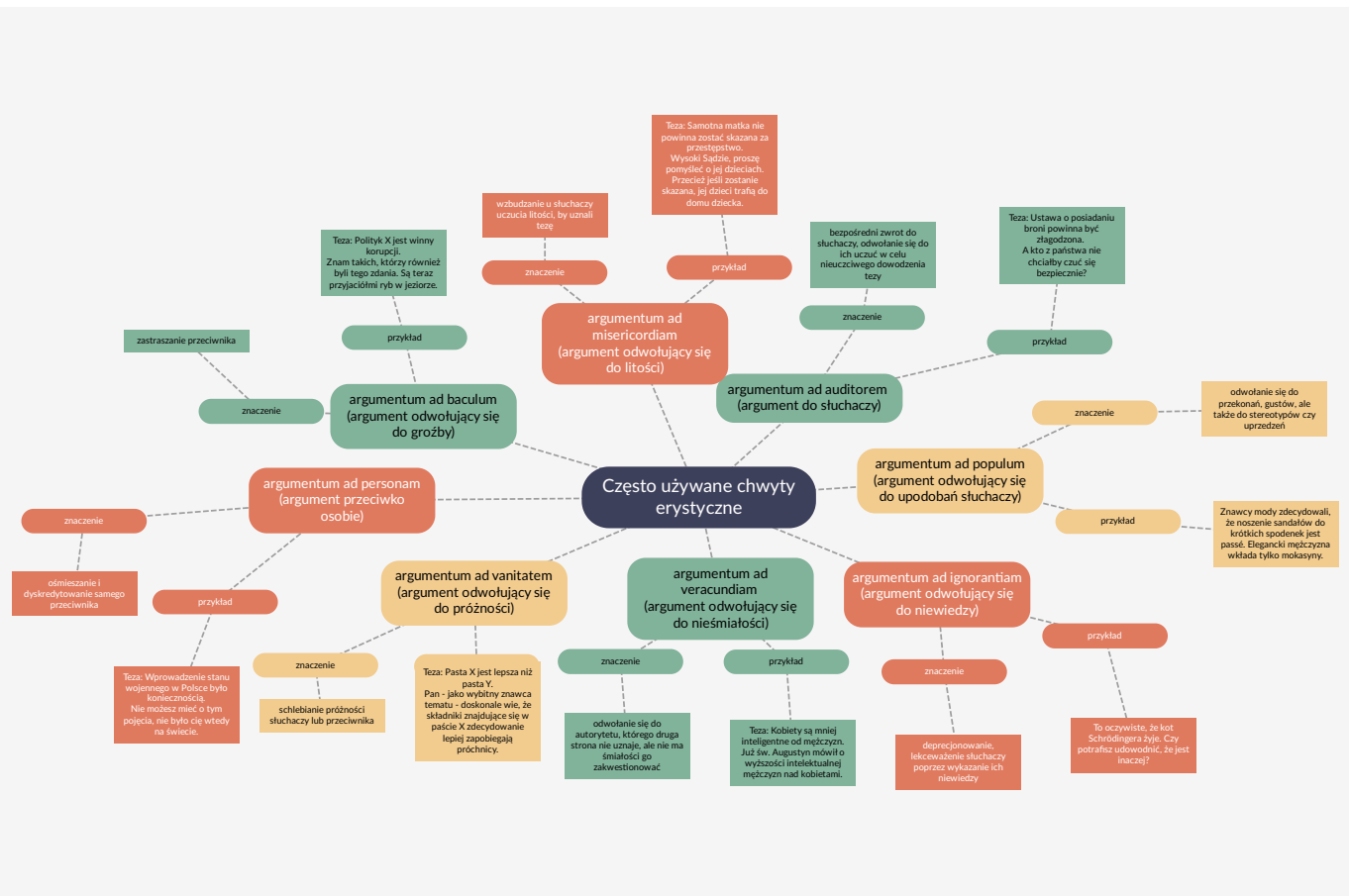
postprawda

opisuje sytuację, w której obiektywne fakty mają mniejsze znaczenie w kształtowaniu opinii publicznej niż odwołania do emocji i osobistych przekonań

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z multimedium i podaj trzy rodzaje chwytów erystycznych wykorzystanych w przywołanym fragmencie *Folwarku zwierzęcego* G. Orwella.

Polecenie 2

Przeanalizuj multimedium i na jego podstawie zaproponuj własne przykłady każdego z chwytów erystycznych.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Połącz zdanie z zastosowanym w nim chwytem erystycznym.

Szczepionki powodują autyzm. Czy może pan udowodnić, że jest inaczej?

argumentum ad verecundiam

Święty Jan Paweł II mówił, że...

argumentum ad auditorem

Czy wszyscy, jak tu siedzimy, mamy się zgodzić, że pochodzimy od małpy?

argumentum ad vanitatem

Przecież wszyscy mamy takie same potrzeby, więc płaca powinna być równa dla wszystkich.

argumentum ad ignorantiam

Pani jako osoba rozsądna nie zaprzeczy chyba, że moja teza jest słuszna.

argumentum ad populum

Ćwiczenie 2

Zaznacz w tekście zdania, w których zastosowano chwytty erystyczne.

☐

Franiu, posprzątaj, proszę, zabawki. Jeśli tego nie zrobisz, już nigdy nie będziesz mógł oglądać Świnki Peppy.

☐

Jedynym krajem w Europie, w którym dokonuje się egzekucji, jest Białoruś.

☐

Kara śmierci narusza godność człowieka, która jest przyrodzona i która dotyczy fundamentów zarówno każdej filozofii cywilizowanej, jak i wiary katolickiej.

☐

Tauron – więcej niż prąd.

☐

Wybór Borowskiego na prezydenta, jak wszyscy doskonale wiedzą, to jest pomysł, który stał u podstaw obecnego dobrobytu państwa.

☐

A: Czy to prawda, że jechał pan 100 km w terenie zabudowanym? B: Panie, teraz każdy się spieszy!

☐

M jak miłość, B jak Borowski.

☐

Jak dowodzą najnowsze badania, Tauron jest jedyną spółką na rynku energetycznym, której warto zaufać.

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, na czym polega manipulacja słowna w poniższych przykładach. Oceń, czy cele, które chcą osiągnąć rozmówcy, są etyczne.

Przykład	Wyjaśnienie
A: Jestem już zmęczony tym związkiem. B: Nie możesz zostawić jej teraz samej! Człowieku, ona jest chora!	
A: Chyba obleję ten egzamin. Uczyłam się tylko dwie godziny. B: Z twoją inteligencją na pewno sobie poradzisz.	
A: Ojciec mówi, że teraz to Francuzi na pewno nie wyjdą już z tego kryzysu. B: A co on może o tym wiedzieć? Nigdy nawet nie był we Francji, nie zna żadnego Francuza, a wszystkie swoje opinie wygłasza na podstawie wiadomości usłyszanych od sąsiadki, której syn pracuje w Paryżu.	
A: Może zmienić kolor włosów? B: Rób jak chcesz, ale wiesz, że blogerzy modowi lansują na ten sezon właśnie kolor niebieski.	
A: Co o tym sądzisz? B: Ja może byłbym „za”, ale obawiam się, że większość osób na tej sali ma jednak inne zdanie w tej sprawie. Co państwo o tym myślą?	

Ćwiczenie 4

Przeredaguj zdania w taki sposób, by uniknąć chwytu erystycznego.

Zdanie 1.

Moja mama mawiała, że najlepsza na przeziębienie jest aspiryna.

Parafraza

Zdanie 2.

Powinnaś wiedzieć, że witamina C jest najlepsza na przeziębienie.

Parafraza

Zdanie 3.

Jesteś najlepszą uczennicą w klasie. Kto miałby sobie poradzić z tym zadaniem, jak nie ty?

Parafraza

Zdanie 4.

Mamo, jestem taka nieszczęśliwa – wszystkie moje koleżanki idą na ten koncert, a tata mi nie pozwolił.

Parafraza

Zdanie 5.

Zgodzisz się na pewno, że obecnie liczy się tylko perspektywa postmodernistyczna? No chyba że twoje wykształcenie to wielkie oszustwo.

Parafraza

Ćwiczenie 5

W podanych fragmentach dialogów rozpoznaj zastosowany chwyt erystyczny. Następnie dopisz drugą część dialogu, demaskując chwyt erystyczny rozmówcy.

Pierwsza część dialogu 1.

Człowiek z tatuażami na twarzy, jak ty, nie może mieć do powiedzenia nic mądrego.

Odpowiedź

Pierwsza część dialogu 2.

Świetnie zajmuje się pani ochroną osiedla, ale lepiej, żeby dziś wieczorem zajmowała się pani tym trochę gorzej.

Odpowiedź

Pierwsza część dialogu 3.

Ukończyłeś prowincjonalny uniwersytet, nie powinieneś wypowiadać się w sprawach szkolnictwa wyższego.

Odpowiedź

Pierwsza część dialogu 4.

Musi pan tak mówić, bo panu płacą za głoszenie tych teorii.

Odpowiedź

Ćwiczenie 6

Sformułuj argumenty, którymi przekonasz swojego adwersarza do idei likwidacji w miastach betonowych placów i zakładania skwerów bądź parków. Zastosuj dwa różne chwyt erystyczne.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z fragmentem dyskusji na temat organizacji koncertu, który ma odbyć się w szkole. Podaj zastosowane w rozmowie chwytły erystyczne. Następnie dopisz przynajmniej jedną wypowiedź, w której wykorzystasz jeszcze jeden chwyt.

A. Nadal uważam, że tylko ty możesz to załatwić. Znasz to środowisko, wiesz jak z nimi gadać, jesteś świetna w tych sprawach.

B. A poza tym sama wyglądasz jak gwiazda popu.

C. No nie wiem. Nie chcę się narzucać. Kaśka też zna tych chłopaków i mogłaby z nimi pogadać.

A. Daj spokój, wszyscy wiedzą, że ona nie ma pojęcia o muzyce, nie potrafi wymienić ani jednego tytułu ich piosenek.

B. Nie daj się prosić. Jak z nimi nie pogadasz, to zostaniemy z niczym i znowu trzeba będzie recytować wierszyki. Prawda, dziewczyny?

A.

B.

Ćwiczenie 8

Napisz przemówienie, w którym będziesz przekonywać, że Ziemia jest płaska. Postuż się przynajmniej 8 różnymi chwytami erystycznymi.

Praca domowa

Poszukaj 8 różnych przykładów chwytów erystycznych w języku polityki i reklamy. Wypisz je. Podaj ich źródła. Przeanalizuj prawdziwe cele, które chcą osiągnąć osoby posługujące się chwytami erystycznymi. Oceń ich wypowiedzi pod względem etycznym.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Erystyka, czyli o argumentacji pozamerytorycznej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

9. Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.

IV. Samokształcenie.

2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

5) rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

9) rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

8) tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;

9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym (presupozycja);

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz metodę pytań podchwytliwych i sugerujących;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- identyfikuje chwytty erystyczne zastosowane w tekstach,
- redaguje fragment przemówienia, wykorzystując chwytty erystyczne,
- ilustruje różne chwytty erystyczne przykładami z własnych doświadczeń językowych,
- wskazuje chwytty erystyczne zastosowane przez George'a Orwella w *Folwarku zwierzęcym*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;

- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z informacjami z bloku tekstowego oraz przeanalizowanie mapy myśli zamieszczonej w lekcji *Erystyka, czyli o argumentacji pozamerytorycznej* wykonanie polecenia 1 z tej sekcji.

Faza wprowadzająca:

1. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel pyta: jakie są sposoby przekonania rozmówcy do swoich racji? Czy można ukryć prawdziwą intencję wypowiedzi? W jaki sposób? Jak ludzie wykorzystują do tego język? Czy manipulowanie odbiorcą jest uczciwe? Rozpoczyna się dyskusja, którą moderuje nauczyciel. Uczniowie wymieniają się poglądami, opierając się na własnym doświadczeniu.

Faza realizacyjna:

1. Główna część lekcji rozpoczyna się od wykonania przez uczniów polecenia 2 z sekcji „Mapa myśli” (uczniowie pracują w parach). Później nauczyciel prosi kilka osób o przedstawienie przykładów. Następnie pyta: czy chwyt erystyczny są łatwe do rozszyfrowania? Czy warto je znać, by umieć im nie ulegać? Uczniowie wymieniają się poglądami.
2. Prowadzący prosi, by uczniowie podzielili się na 4 grupy. Każda z nich wybiera sobie temat z zaproponowanych:
 1. Ograniczenie jedzenia mięsa, emisji CO₂, oszczędzanie wody, ruch *zero waste*... Te i podobne działania są konieczne, inaczej czeka nas katastrofa ekologiczna.
 2. Edukacja zdalna może z powodzeniem zastąpić tradycyjną szkołę.
 3. Dla współczesnych pracodawców ważniejsze jest doświadczenie niż wykształcenie kandydatów do pracy.
 4. Fundusze emerytalne nie mają sensu, lepiej jak najszybciej zacząć oszczędzać na własną rękę.

Zadaniem każdej grupy jest przygotowanie krótkiej dyskusji, której uczestnicy posłużą się różnymi chwytami erystycznymi. Dyskusja powinna trwać do 5 min. Zadaniem słuchaczy (czyli członków pozostałych 3 grup) jest przysłuchiwać się rozmowie i wynotować zastosowane chwyt erystyczne. Nauczyciel czuwa nad sprawnym przebiegiem ćwiczenia, a po jego zakończeniu prosi o podsumowanie. Pyta: czy

stosowanie chwytów erystycznych jest intuicyjne, czy też wymaga świadomego użytkowania języka?

3. W drugiej części tej fazy lekcji uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela zadania spośród ćwiczeń od 1 do 5. Później wspólnie omawiają odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Podsumowaniem lekcji może być wykonanie ćw. 7 z sekcji „Sprawdź się”.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują wybrane ćwiczenie: ćw. 8 lub polecenie pracy domowej z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- Renata Przybylska, *O języku polskim*, Kraków 2002.
- *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2006.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Mapa myśli” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.